

«Altmark» nok engang

Norsk Militært Tidsskrift 1/1980

Fra bror av avdøde orlogskaptajn og skipsreder Sigurd S. Årstad, herr Inge S. Årstad i Stavanger har Norsk Militært Tidsskrift mottatt en korrespondanse i anledning at det i år er 40 år siden tildragelsen.

Som utskreven dekksmann på torpedobåten «Snagg», som ledsaget Altmark fra Bjørnsund på Hustadvika til Bjørnefjorden sør av Bergen kan fremstillingen bekreftes av undertegnede. Torpedobåten Snagg forlot langs siden av Altmark under stansingen av Altmark i Hjeltefjorden.

Om vi ikke så fangene så hørte vi signaler før stimvinchene ble satt i gang for å overdøve fangenes signaler.

Red.

Til
Norsk Militært Tidsskrift

Ad: 40-års minne for «ALTMARK»-affæren

Hvem brøt nøytraliteten i anledning ALTMARK?

Dessverre er der fremdeles mange som holder på den opplysning som Nazi-propagandaen kjørte frem, nemlig at det var englenderne som krenket Norges nøytralitet ved å gå inn i Norsk farvann og angripe «ALTMARK».

Saken er ikke så enkel, og de som kjenner mer til bakgrunnen forstår godt at vår marine ikke ønsket noen «minnefeiring» i Jøssingfjorden.

Jeg vil nå 40 år etter, tillate meg å offentliggjøre et brev som min avdøde bror skipsreder Sigurd S. Årstad i Bergen sendte til vår far om saken. Han var da utkommandert vernepliktig kaptein i marinen i Bergen.

Som det klart fremgår av hans brev var det først Tyskland som brøt vår nøytralitet ved å forsøke å lure sitt marinehjelpeskip «ALTMARK» til

bake til Tyskland gjennom den nøytrale Norske kyst.

Det annet og verste brudd på Norges nøytralitet gjorde så de norske myndigheter i Oslo ved å gi tillatelse til at ALTMARK skulle få gå igjennom den lukkede NORSKE MARINEHAVN Bergen, på tross av at våre myndigheter var gjort oppmerksom på at skipet var et marinehjelpeskip med engelske fanger ombord.

Tilslutt ble så englenderne nødt til å ta saken i sin egen hånd, og gå inn og angripe ALTMARK.

Her er kopi av min brors brev:

Med hilsen
Inge S. Årstad

Kopi av håndskrevet brev fra Skipsreder vernepliktig Marinekaptein SIGURD S. ÅRSAD, Bergen (f. 1899 — d. 1965) til sin far tannlege MORTEN ÅRSTAD, Stavanger (f. 1863 — d. 1941).

BERGEN, 20. februar 1940.
Kjære far.

Gratulerer med vel overstått fødselsdag, som jeg går ut fra

blev vellykket. Jeg hadde tenkt å reist nedover fredag aften, men på grunn av historien med Altmark kunne jeg ikke komme fra. Her oppe har vi et strålende vintervær, men jeg får dessverre ikke anledning til å benytte det, da jo min tid er meget opptatt. Da jeg er den som har hatt mest å gjøre med Altmark-affæren, vil jeg gi dig en fremstilling av det virkelige forhold så du kan se at vi her oppe har gjort vår plikt overfor Norges nøytralitet. Denne redegjørelse er kun for dig, og jeg går ut fra at du tar vare på brevet. Jeg vil ikke si at du skal brenne det, for det kan jo ha sin interesse senere hen.

Altmark gjorde land ved Halten ved Trondheim, og fortsatte sydover langs skysten. Torpedobåten Trygg blev beordret ut for å foreta inspeksjon og melde den til mig. Jeg fikk et kortfattet telegram at inspeksjonen var foretatt og at fartøyet blev eskortert over Hustadviken til Bjørnsund. Ved å gå inn i vårt kartotek fant jeg at Altmark iflg. engelske aviser hadde vært forsyningskip for Graf von Spee, og hadde ca. 400 engelske fanger ombord. Jeg forsøkte da å få fatt i «TRYGG» pr. radio for å undersøke i hvilken utstrekning inspeksjonen var foretatt. Da jeg ikke fikk forbindelse med radioen måtte jeg vente til «TRYGG» kom til sin stasjon Kristiansund, og hadde da en telefonsamtale med sjefen. Det viste sig da at inspeksjonen ikke var foretatt iflg. de bestemmelser som kommanderende admiral (K.A.) har utgitt. Han

hadde kun sendt ombord sin næstkommanderende, en fenrik, og der var kun sett på skipets papirer og ikke konstatert hvilken bestykning fartøyet hadde.

Fartøyet førte «Reichsdienst»-flagget, hvilket er en ny kategori som den tyske regjering har fått istand, og som de mener fritar fartøyet for inspeksjon. Fartøyet fortsatte sydover og var ventende til Bergens krigshavnrområde ved Feie om formiddagen neste dag. Fartøyet gjorde 25 knob og hadde 131 manns besetning. Offiserene var marineoffiserer. Jeg blev kalt ned til admiralen til en konferanse om hva vi skulle gjøre når fartøyet kom til Bergens krigshavn ved Feie for gjennomfart, hvilket er forbudt uten inspeksjon. «Olav Trygvason» blev beordret til krigshavnrområdet, og admiralen sammen med sin stabssjef kapt. Stamse gikk ombord på torpedojageren «Garm» for å foreta den fornødne inspeksjon. *Altmark* blev stoppet, og kapt. Stamse gikk ombord. Fangene som var under bakken fløyet S.O.S. i fingrene og vinket ut gjennom ventilene. Alle vinchene blev da satt igang på *Altmark*, og ventilene lukket.

Kapteinen på *Altmark* blev tilspurt om han ønsket å gå gjennom norsk krigshavn til hvilket han svarte ja. Det blev da opplyst at i så tilfelle måtte fartøyet inspiseres. Dette nektet kapteinen og påberopte sig at det var et statskip til hvilket admiral Tank Nielsen svarte at han kun kjente to kategorier av skib, nemlig handelsfartøy og

krigsfartøy, og hvis han ville betrakte det som et handelsfartøy, så forlangte man inspeksjon. Da inspeksjonen fremdeles blev nektet, blev gjennomgang gjennom norsk krigshavn forbudt, og han ble beordret ut, og de norske krigsfartøyer vilde eskortere han ut av norsk territorialfarvann. Kapteinen på *Altmark* var «einverstanden» med dette, og snudde og gikk nordover mot Holmengrå med sakte fart. Han hadde ytret ønske om å få gå med sakte fart, da han ville gå ut ved mørkets frembrudd, da engelske fly patruljerte utenfor norsk territorialfarvann. Dette blev innvilget.

Han blev også meddelt at det var forbudt i norsk territorialfarvann å benytte sin radio. På veien ut sendte han allikevel et telegram til sin regjering før vi fikk anledning til å stoppe det.

Legasjonen i Oslo tok så affære, og admiral Tank Nielsen blev beordret straks å sette sig i telefonforbindelse med K.A. — Kommanderende Admiral —. K.A. brukte sig fælt i telefonen og sa at *Altmark* skulle stoppes og tillates å gå gjennom norsk krigshavn uten inspeksjon til tross for vår store mistanke om at dens bestykning var så stor at det måtte betraktes som offensiv bestykning. Den skulle få gå gjennom uten inspeksjon. Dette ser jo også de engelske fly.

Hadde vårt standpunkt blitt opprettholdt, ville fartøyet antakelig blitt forsøkt oppbrakt utenfor norsk territorialfarvann, og hadde da antakelig

flyktet inn igjen, hvilket vilde vært det samme som at fartøyet hadde vært internert og fangene friggitt, uten at nogen kunne sagt at Norge ikke hadde fulgt folkerettens spørsmål i disse saker.

Slik som det er nu, har Norge tillatt en hjelpekrysser å benytte norsk farvann og krigsområde, og det er klart at skal et fartøy som er krigsfartøy, men kamuflert som handelsfartøy få lov å benytte Den norske kyst, så har vi rodd oss temmelig langt ut.

Misforstå mig ikke. Jeg sympatiserer *absolutt ikke* med den måten engelskmennene opptrådte på, men vi har først gjort en stor bommert. Det eneste riktige måtte være at kommanderende admiral (K.A.) sammen med den fungerende utenriksminister burde gå.

Hva som er enda mer sorgelig er at dette er nr. 2 affære av lignende art. Vi hadde også tidligere et tysk fartøy som var kamuflert på denne måte, som de lot gå, og det vet naturligvis også engelskmennene. Båten ligger for tiden i første distrikt, og jeg vet ikke hvilken inspeksjon som er foretatt nu, men viser det sig at det er riktig hva engelskmennene sier at dens bestykning er av offensiv art, der skal ha 3 stk. 6" kanoner, så kan jeg vanskelig se hvorledes utenriksdepartementet kan undgå å måtte internere fartøyet.

Håper at denne fremstilling kan ha din interesse, og jeg ber dig hilse hele familien.

Hjertelig hilsen
fra din hengivne sønn
Sigurd

SØGAARD
varetrekk lys

NYTT
TØY TIL
BILEN ..